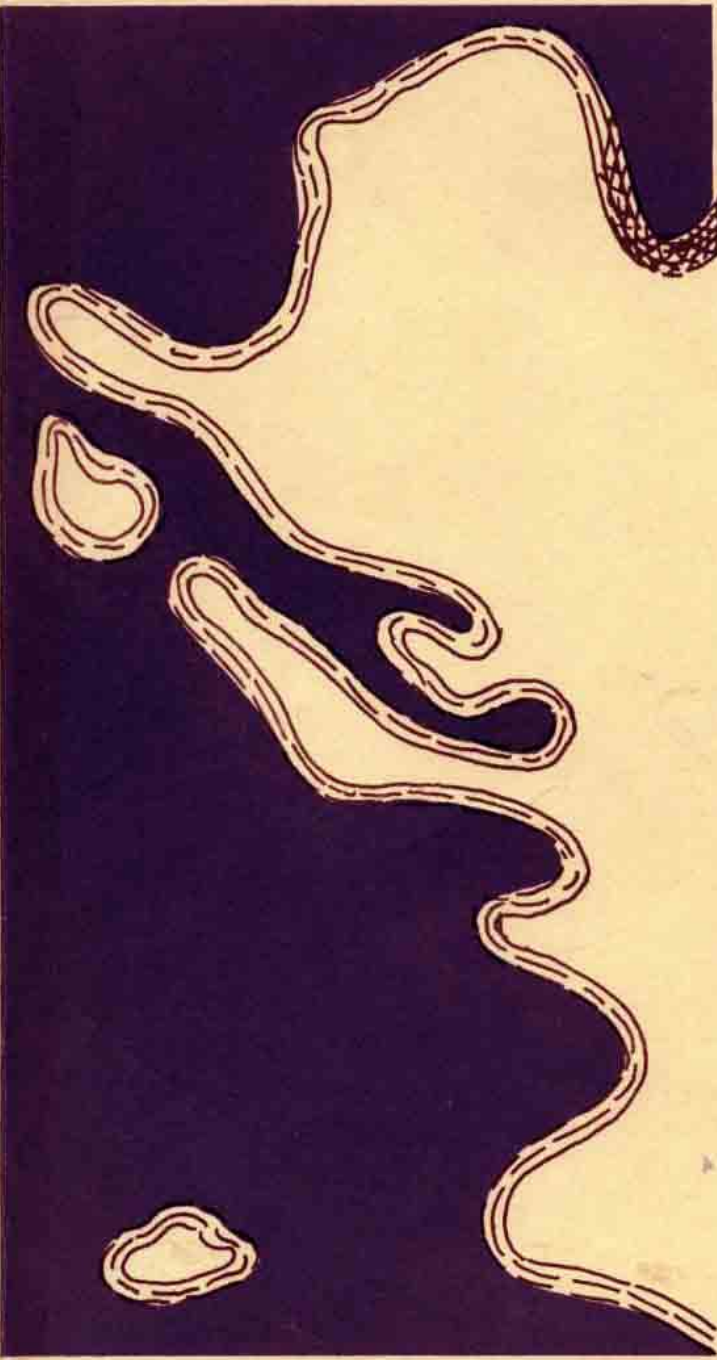

50,-

venner

1993

Årbog for Lokal- og Kulturhistorie på Nordvestfyn

Roerslev Margaard Pianoforte- og Orgelfabrik

af Karen Margrethe Christophersen

I mere end tre hundrede år har Roerslev Margaard været beliggende sydvest for selve landsbyen, og gårdens navn har været kendt lige så længe. På et af de første blade i Gamborg sogns kirkebog kan der læses følgende: *Anno 1664 den 20 Martii ehre Oluff Søffrensen udi Roersløff Margaard og Riborre Jørgens datter Indviet udi det hellige Ecteskabs Stand, hvor till Gud giffue Lycke og Salighed.*

Margaard nævnes flere gange i forbindelse med ejerskifte og fæsteforhold i 1700-tallet; og daværende beboeres navne kan findes i Roerslev kirkebog (påbegyndt år 1702).

1821 – 1927

Når det følgende også skal være en beretning om gårdejer og fabrikant Hans Jørgen Hansen-Margaards liv og virke, må der lidt slægtshistorie med ind i billedet. Kirkebøger samt skøde- og panteprotokoller er her gode kilder.

Den 14. marts 1821 bliver Jens Andersen af Roerslev, 22 år, viet til Ane Marie Hansdatter, 21 år, i Roerslev Margaard, hvor de bosætter sig, og gården bliver nu i samme slægt indtil 1927.

Et generationsskifte sker den 27. april 1855, da der udstedes et skøde på gården fra Jens Andersen til hans ældste søn, Hans Hansen Jensen, der samme år, den 19. maj i Indslev kirke bliver viet til Karen Margrethe Pedersen, datter af Peder Hansen i Bubbøl. I årene 1860-70 fødes børnene: Hans Jørgen, den 18. november 1860; Jensine, den 10. maj 1863; Maren Anine, den 2. maj 1866 og Anna Marie, den 21. april 1870. Den gamle skik, at en fars fornavn danner et barns efternavn, holdes i hævd, idet alle 4 børn får efternavnet Hansen. – Som eneste søn er det næsten en selvfølge, at Hans Jørgen skal være landmand og overtage fødegården.

Erindringer

Nogle af de erindringer, Hans Jørgen Hansen-Margaard selv har meddelt fynske journalister, som besøgte ham i anledning af 90 års fødselsdagen i 1950, vil nu blive »genbrugt«.

Bedstefaderen, Jens Andersen, der var en meget dygtig husflidsmand, opholdt sig en del i huggehuset; det var her, Hans Jørgen modtog sin første undervisning, og han lærte hurtigt at fremstille forskelligt slags værktøj. En dag tog han sin lille hjemmelavede høvl med i skolen for at vise den til kammeraterne; men da høvlen optog Hans Jørgen mere end undervisningen, kaldte læreren ham frem, og han var nu belavet på det værste. Eleven fik dog ingen irettesættelse; han blev derimod rost for sit håndværk.

»Jens-bjerg-Musiken«. Lars Hansen Andersen, Hans J. Hansen (stående til højre), Lars Feldt, Poul Andersen, Købm. Nielsen, P. Nielsen Jørgensen.

Foruden at være fingersnild var Hans Jørgen meget musikalsk og spillede forskellige instrumenter. Han fik undervisning i Båring og var medstifter af »Jensbjerg-Musiken« 1876-77. Allerede i 11-12 års alderen havde han fremstillet en violin; nu var den 17-årige unge mand stærkt interesseret i mere viden om instrumentbygning og gav sig i lag med en tysk bog om orgelbygningens teknik. Bogen blev næsten lært udenad, og han besøgte en orgelbygger i Odense, hvor et orgel blev skilt ad, ledsaget af en grundig forklaring. Sådan! Kort tid efter stod det første orgel færdigt på Margaard – hvordan med et pianoforte? Atter læsning af tyske og engelske bøger, der kunne oplyse om dette emne. Skønt landbruget optog den meste tid, blev der alligevel stunder til at studere.

Gårdmejeri

Om Hans Jørgen Hansen selv var uddannet mejerist vides ikke, men der er ingen tvivl om, at Margaard i nogle år fungerede som gårdmejeri. Det eneste bevis, der findes p.t. er i »Mælkeritidende«, som i oktober måned 1888 blandt »Kundgjørelser« har følgende:

En yngre flink Mejerist kan til 1. November faa Plads paa Roerslev Margaard pr. Nørre Aaby. En med gode Anbefalinger og noget musikalsk vil blive foretrukket.
(525) *H. J. Hansen*

Ved hjælp af en hestetrucken centrifuge har man formået at behandle en større mælkemængde end den, gårdens egen besætning ydede. Man kunne derfor modtage mælk udefra, bl.a. fra Kauslunde Elmgaard, der i en periode forud for andelsmejeriets oprettelse i 1887, var leverandør til Roerslev Margaard.

Skøde og aftægt

Den 14. februar 1889 får H. J. Hansen skøde på sin fødegaard, der har et jordtilliggende på ca. 40 tdr. land. Købesummen er 40.000 kr.

Med forældrene oprettes der en aftægtskontrakt, der garanterer dem:

»Ophold i Gaarden deres Livstid. Saalænge de dermed er tilfreds nyde de Bolig, Føde, Klæder og Fodtøj.

Lys, Varme, Vask og Renlighed. Lægehjælp og Medicin samt alle andre Livsfornödenheder sammen med og i enhver Henseende lige saa godt som Stedets ejer selv.
– *Desuden: Betales der dem aarlig til en Haandskilling 50 Kr., skriver femti Kroner.*«

Mod nye tider

*»Og kan jeg pløje og kan jeg saa;
og Karl for min Hat jeg er,
da vil jeg ogsaa en Pige faa,
der bliver mig god og kær.«*

(M. Skovbo)

Hans Jørgen Hansen »faar Pigen« fra Båring Damgaard. Den 2. april 1889 bliver han viet til Ane og Hans Andersens datter, Mette Kirstine, født den 21. oktober 1853. Og Mette Kirstine »faar« lidt at se til. I løbet af de næst 9 år bliver hun mor til 6 børn: Aksel, Valdemar, Helga, Astrid, Anna og Margrethe. Hun kan ikke have haft mange ledige timer; travlhed har der været i stuer og køkken, da hjemmet var særdeles gæstfrit.

H. J. Hansen havde ikke glemt alt om instrumentbygning. En dag »stak han af« på en studietur til Tyskland, hvor der var berømte pianofabrikker.

Da han bad om at få lov til at se en fabrik i Leipzig, blev han nægtet adgang. H. J. Hansen var ikke rådvild; han fik den idé at invitere en værkfører på værtshus. Det blev indledning til et venskab, som medførte, at i de følgende dage åbnedes dørene til fabrikkens forskellige afdelinger, så der blev lejlighed til at studere, hvad der var brug for.

Efter hjemkomsten påbegyndtes i 1892 en orgel- og pianofabrikation. H. J. Hansen og 3 medhjælpere byggede i det første år ca. 30 instrumenter, der blev solgt direkte fra fabrikken, men ret hurtigt blev der etableret udsalg i byerne Odense og Århus.

Af en folketælling, år 1901, fremgår det, at den daglige husholdning på Margaard omfatter 16 personer. Foruden familiens 11 medlemmer er her 3 mandlige tjenesteydende, 1 tjenestepige og maskinfabrikant Hans Rasmussen, 58 år, er nævnt som logerende. H. J. Hansen driver endnu landbrug sideløbende med fabriksvirksomhed. Imidlertid viser folketællingen i 1906, at nu er landbruget bortforpagtet til Anders

Andersen, der sammen med sin kone, Petrine, har overtaget folkhusholdningen.

Fabrikken »Roerslev Margaard«

Omkring århundredskiftet blev der opstillet orgler i mange landsbykirker. Roerslev, Asperup og andre vestfynske kirker fik orgel fra den lokale fabrik, hvis instrumenter tilmed havde ord for at være fremstillet af godt materiale. Markedet var således fint og som følge heraf: en stigende produktion. Medarbejderstaben udvidedes og talte på et tidspunkt 15-20 mand. Lønnen for en 60-timers arbejdsuge var i en periode – 12 kr.

Med pianofabrikken gik det også godt; ca. 150 stk. om året. I mange hjem blev det taffelformede udskiftet med et opretstående, der var mere »nymodens«. Desuden blev det ret almindeligt at eje et piano; men det skulle ikke kun stå som et møbel i den pæne stue. Det skulle bruges. Her har den allerede eksisterende

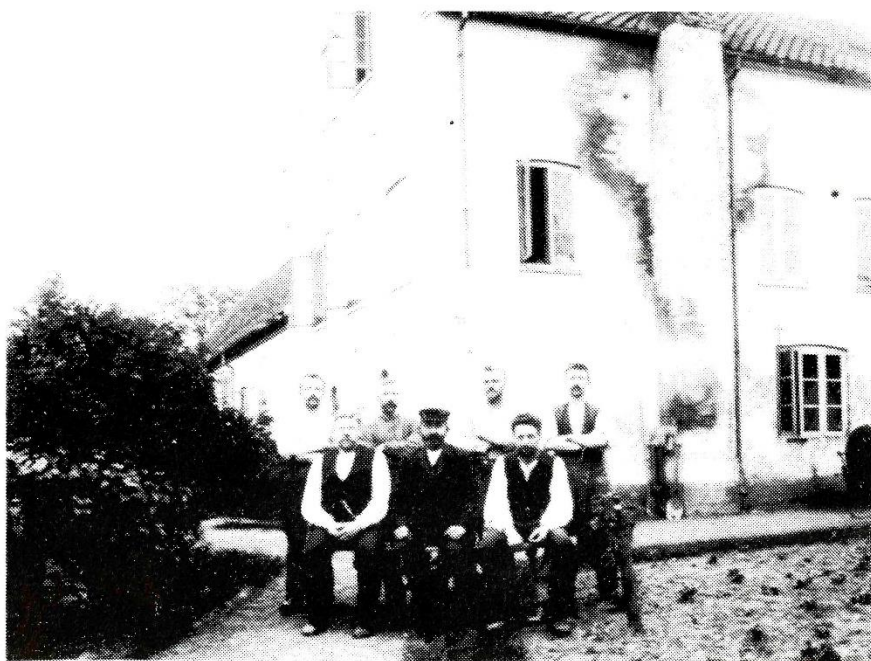
»hjemmemusik« sikkert været med til at skabe interesse for »et »spil selv« – på piano og andre instrumenter.

Alt har sin stund

På Margaard levedes der et rigt familieliv. Alle seks børn sang og spillede, så deres musiceren var ofte til stor glæde for gårdens gæster; og de blev gode deltagere i emsembler, som dannedes i årene 1911-16: Asperup-Kvintetten, De unges Musikforening og Nordvestfyns Privatorkester. I den forbindelse bør Aksel Hansens indsats fremhæves. Ud over at være en dygtig pianist og oboist, var han komponist: en »Minna-Galop« blev spillet som sidste nummer på programmet ved en koncert i Roerslev forsamlingshus den 8. april 1916.

Efterhånden var familiens efternavn blevet tilføjet gårdens navn, hvorfor der ansøgte om en bindestreg. »I Henhold til Vends Herredsfogeds Navnebevis 18. September 1915« blev familienavnet rettet til Hansen-Margaard.

*H. J. Hansen og medarbejdere
foran fabriksbygningen
(omkring århundredskiftet).*

En sommerdag i haven, 1907.

Fra venstre: Forpagter Anders Andersen, Aksel Hansen (i liggestol), H. J. Hansen, ukendt barn, Kirstine Hansen (på bænken), Anna, ukendt, Margrethe og Astrid (på plænen), Petrine Andersen (i baggrunden).

September 1915« blev familienavnet rettet til Hansen-Margaard.

Den spanske syge, som florerede i tiden omkring 1. verdenskrigs slutning, angreb flere af familiens medlemmer. Anna døde den 6. december 1918. Valdemar, der heller ikke var i besiddelse af en tilstrækkelig modstandskraft, døde den 30. marts 1920. Det er forståeligt, at Helgas vielse til Carl Olsen, Asperup Lindegård, den 15. maj 1919, blev et stilfærdigt bryllup. Et flygel, der skulle være brudegaven, blev først færdigt og afleveret året efter.

Efter 1920 kommer så den store krise. Radioen holder sit indtog i hjemmene. De dalende priser på instrumenter bevirker, at store pianofabrikker må lukke. På Margaard fortsætter man i nogle år, men i 1925 flyttes en del af virksomheden til Staalstræde nr. 7 i Odense, hvor der også satses på bygning af strygeinstrumenter og reparationer.

Kirstine Hansen-Margaard kom aldrig rigtigt over tabet af de to voksne børn. Få måneder efter hendes død, den 26. marts 1927, sælges gården, og H. J. Hansen-Margaard flytter til Odense.

Efterklang

Kontakten til det vestfynske blev dog ikke afbrudt. Aksel Hansen-Margaard, der videreførte firmaet, var i flere år organist ved Roerslev kirke; og som pianostemmet besøgte han mange hjem.

Og Hansen-Margaard senior vidste ikke noget bedre end at tage en cykeltur til Asperup Lindegård, hvor han var en kærkommen gæst; sommetider besøgte han også de hjemlige strande. Vedrørende instrumentbygning søgte han stadig at finde nyt i teknisk henseende, så det, der var godt, kunne blive endnu bedre.

Som 90-årig kunne H. J. Hansen-Margaard se tilbage på et langt liv med et meningsfyldt virke. I tidens løb havde han fremstillet ca. 70 kirkeorgler og 6000 pianoer.

De unges Musikforening 1914-1916.

Poul Nielsen, Vejrup – Theodor Olsen, Kauslunde – Ludvig Havndrup, Båring – Asbjørn Rasmussen, Indslev, Alfred Olsen (Asperup) – Valdemar Hansen-Margaard – Markus Nielsen, Vejrup – Hans Peter Olsen, Kauslunde – Helga og Aksel Hansen-Margaard. Dirigent: Carl Olsen, Asperup.

Når meget lykkedes, var årsagen så alene de medfødte evner? Selv udtalte han: »Jeg er tilbøjelig til at give min bedstefader skylden for det hele!«

*Karen Margrethe Christophersen,
Kauslunde-Gamborg Lokalhistoriske Arkiv*

Kilder

M. Skovbo: Hjemmemusikken i Vestfyn.

Originale fotos: Roerslev Margaard-familien og Ejby Lokalhistoriske Arkiv.

Fyns Tidende og Fyens Stiftstidende, november 1950.

Desuden er benyttet private arkivalier.

Forside:

Design: Erik Mortensen, Middelfart.

Tegning i felt: Gamborg gamle skole,
maleren Jens Juels barndomshjem.

Tegning af Emilie Demant Hatt ca. 1900
i Kauslunde-Gamborg Lokalhistoriske Arkiv.